מתוך: אתר 'ביננו' BEINENU.COM

'הניסנח' של כלכים ב'עשרת הדיברות' בפרשת יתרו[1]

3 שיטות חלוקה חלופיות[2] ל'עשרת הדברים'[3] על פי ה'מסורה'[4] ב'כתר ארם צובה' [5] – עריכה: יעקב לוינגר-גרסה: ח'/סיון/תשע"ה 11:09. לא מוגה.

דיברות:	1. **על פי הפרשיות** (פתוחות וסתומות גם יחד)	2. **על פי הטעם התחתון**	3. **על פי הטעם העליון**
(מספר הדיבֵּר)	**החלוקה ל-10 פרשיות, הזהות ל-10 דיברות** באמצעות מרווחים, בספר התורה הכתוב כדין. פרשִׁיָּה:[6] **פתוחה**: {פ} – **הכתיבה מתחילת מראש השורה**, אחרי מרווח של לפחות 9 אותיות (עד שורה ריקה שלמה), בשורה שלפניה. **סתומה**: {ס} – **הכתיבה מתחילה מאמצע השורה**, ומכילה לפחות תיבה אחת, אחרי מרווח של לפחות 9 אותיות לפניה, בשורת הכתיבה.	החלוקה **ל-12 פסוקים,**[7] **המהווים 10 דיברות** לא מוכרעת לפרטיה,[8] ותיתכן גם חלוקה חלופית, הזהה לזו שעל פי הפרשיות בטור 1, מימין. הפסוקים והדיברות כאן **תואמים**, בהיותם במספר שלם אלה באלה. (לדוגמה: בדיבר (ב) - 3 פסוקים שלמים ובפסוק [יג] - 4 דיברות שלמים.)	החלוקה ל– **10 דיברות, כל אחד פסוק לעצמו** שסופו צוין באמצעות טעם סילוק (=סוף פסוק). (במערכת עם **ההטעמה השגויה** שלהלן, 10 הדיברות הם רק 9 פסוקים - בניגוד לקביעת ה'מסורה'.)[9]
(א)	{ס} [ב–ג] אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא־יהיה־לך אלהים אחרים על־פני: [ד] לא־תעשה־לך פסל וכל־תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: [ה] לא־תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יי אלהיך אל קנא פקד עון אבת על־בנים על־שלשים ועל־רבעים לשנאי: [ו] ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: {ס}	{ס} [ב-ג] אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי:	{ס} אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: (להלן הטעמה עתיקה, **משובשת** ונפוצה בדפוסים רבים, המובאת גם בידי פוסקים אחדים [כגון **משנה ברורה**, *ביאור הלכה*, סי' תצד, ע"פ **'שו"ע' הרב'** והר"ז **הענא**], שאינה תואמת את ה'כתר', הנקראת 'מערכת הרביע[ין]', על פי הטעם על התיבה 'עבדים': {ס} **אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים** וההמשך שייך **לאותו הפסוק,** עד סוף הדיבר השני).
(ב)	[ז] לא תשא את־שם־יי אלהיך לשוא כי לא ינקה יי את אשר־ישא את־שמו לשוא: {פ}	[ד] לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: [ה] לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי: [ו] וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי: {ס}	לֹא יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנַי לֹא תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל | וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם | מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם | מִתַּחַת לָאָרֶץ לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי: {ס}
(ג)	[ח] זכור את־יום השבת לקדשו: [ט] ששת ימים תעבד ועשית כל־מלאכתך: [י] ויום השביעי שבת ליי אלהיך לא־תעשה כל־מלאכה אתה ובנך־ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך: [יא] כי ששת־ימים עשה יי את־השמים ואת־הארץ את־הים ואת־כל־אשר־בם וינח ביום השביעי על־כן ברך יי את־יום השבת ויקדשהו: {ס}	[ז] לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: {פ}	לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא:{פ}
(ד)	[יב] כבד את־אביך ואת־אמך למען יארכון ימיך על האדמה אשר־יי אלהיך נתן לך: {ס}	[ח] זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: [ט] שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ: [י] וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה | וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: [יא] כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְיָ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: {ס}	זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ־וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְיָ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: {ס}
(ה)	[יג] לא תרצח {ס}	[יב] כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: {ס}	כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:{ס}
(ו)	לא תנאף {ס}	[יג] לֹא תִרְצָח {ס}	לֹא תִרְצָח: {ס}
(ז)	לא תגנב {ס}	לֹא תִנְאָף {ס}	לֹא תִנְאָף: {ס}
(ח)	לא־תענה ברעך עד שקר: {ס}	לֹא תִגְנֹב {ס}	לֹא תִגְנֹב: {ס}
(ט)	[יד] לא תחמד בית רעך {ס}	לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: {ס}	לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: {ס}
(י)	לא־תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך: {פ}	[יד] לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ {ס} לֹא־תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: {פ}	לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ {ס} לֹא־תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: {פ}

---

[1] עשרת הדיברות, שמ' כ ב/ג-יד, על פי הטעם התחתון. מספּוּר הפסוקים שונה במקורות השונים (וזה אינו חלק מה'מסורה', אלא מעשה ידי נוכרים, בניגוד לאופן החלוקה לפסוקים והסך הכול של מספרם של הפסוקים ב'פרשות השבוע' ובכל אחד מספרי התורה שהוא חלק חשוב מה'מסורה'). ראה עוד להלן בהערות 7 ו-9.

[2] הלוח לעיל וההערות אליו מתבססים בעיקר על המאמר של הרב **מרדכי ברויאר, "חלוקת עשרת הדיברות לפסוקים ולדיברות"**, בתוך: *עשרת הדיברות בראי הדורות*, הוצאת מאגנס, ירושלים, תשמ"ו, עמ' 223-254.
המאמר נגיש (תוך השמטות) גם במרשתת, בכתובת: http://mikragesher.org.il/titles/brit_sinai/svivatcheker/mechkar/Perek20Pasuk1Dibur1_3.htm

[3] המספר לפיו יש דווקא **'עשרת דברים'**, נקוב בתורה במפורש: שמ' לד כח ועוד.

[4] החלוקה לדיברות בטור 3, המתבססת על הטעם העליון, היא **הנפוצה והמוכרת** בציבור, אבל כל שלוש החלופות המובאות כאן נחשבות ל"**חלוקה על פי המסורה**". קיימות **חלוקות לדיברות שנדחו על ידי ה'מסורה'** (כמתברר מהחלוקה לפסוקים לפי הטעם התחתון והעליון והחלוקה לפרשיות), כגון אלו המובאות ב'תרגום השבעים' (ואלה התקבלו ב'ביבליה' של כנסיות אחדות, תוך חילוקים ביניהם), ובכתבי פילון האלכסנדרוני. לפיהן הדיבר הראשון מתחיל רק במילים 'לא יהיה', והשני ב'לא תעשה' והמילים 'אנוכי....בית עבדים' מהוות אצלם רק מבוא ל'עשרת הדיברות' ואינן חלק מהם. ראה פירוט מדוקדק על מסורות המִספּוּר שלא על פי המסורה, בפרק Traditions for numbering, במאמר על עשרת הדיברות באתר: http://en.wikipedia.org/wiki/Ten_Commandments.

[5] וכתבי היד הטברניים הקרובים אליו. בחומשים המצויים, וגם ביוקרתיים ('מקראות גדולות' דפוס וארשא תר"ך וצילומיו ,חומשי היידנהיים, רעדעלהיים , תנ"ך קורן, 'סימנים' ועוד) ואף אצל **פוסקים חשובים** שטרם הכירו את ה'כתר', אנו מוצאים טעמים שונים בשתי המערכות, התחתונה והעליונה וחלוקה שונה לפסוקים בשתיהן. ראה גם בטור 3, דיבר (א) המשובש, בסוגריים.

[6] ראה הגדרות מדויקות של הפרשיות, **רמב"ם**, **משנה תורה**, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה, פח הא-ב.

[7] נכונות **12 פסוקים לפי הטעם התחתון** מתאמתת מהנתון של 'המסורה' על סך כל הפסוקים בספר שמות (**1209**-ולא 1210 כמובא בתכנת 'כתר בר אילן', הסופרת 13 פסוקים בטור 2).

[8] חלוקה זו תואמת את מאמר חז"ל: **ספרי במדבר, שלח, פיסקא קיב**: ר' ישמעאל אומר: **בע"ז הכתוב מדבר**...על **דבור הראשון**...אנכי ה' אלהיך-**לא יהיה לך אלהים אחרים על פני**.

[9] נכונות **10 פסוקים לפי הטעם העליון** מתאמתת מהנתון של 'המסורה' על סך כל הפסוקים ב'פרשת השבוע' יתרו (**72**). זה מעיד על השיבוש ב'מערכת הרביע[ין]'.